

حقوق حل اختلافات سرمایه‌گذاری خارجی

(مدیریت تعارض صلاحیت و صلاحیت همزمان مراجع رسیدگی)

دکتر شهاب جعفری ندوشن

با دیباچه:

دکتر لایا جنیدی

حقوق حل اختلافات سرمایه‌گذاری خارجی (مدیریت تعارض صلاحیت و

صلاحیت همزمان مراجع رسیدگی)

دکتر شهاب جعفری ندوشن، ۱۳۵۶ -

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۱-۹۴۹-۰

فروست: ۱۱۵۰

تعداد صفحات: ۳۲۸ ص.

چاپ اول: تابستان ۱۳۹۷

نشر میزان

باتشکر از:

تمامی اساتید حقوق

که این حقیر را در نگارش این تحقیق یاری نمودند.

و تقدیم به:

تمامی پژوهشگران و دانشجویان حقوق

فهرست مطالب

دییاجه - به قلم دکتر لعیا جُنیدی	۱۱
مقدمه	۱۳

بخش اول - نظام حقوقی حاکم بر حل و فصل اختلافات سرمایه گذاری خارجی و مبانی تعارض صلاحیت

فصل اول - نظام حقوقی حاکم بر سرمایه گذاری خارجی	۲۶
مبحث اول - معاهدات سرمایه گذاری خارجی	۲۸
گفتار اول - اهداف معاهدات سرمایه گذاری	۲۸
گفتار دوم - کارکرد معاهدات سرمایه گذاری	۳۰
گفتار سوم - ماهیت سرمایه گذاری در معاهدات سرمایه گذاری	۳۱
مبحث دوم - قرارداد سرمایه گذاری خارجی	۳۶
گفتار اول - مفهوم و جایگاه قرارداد سرمایه گذاری خارجی	۳۶
گفتار دوم - موضوع قرارداد سرمایه گذاری خارجی و مصادیق آن	۳۹
گفتار سوم - طرفین قرارداد سرمایه گذاری خارجی	۴۳
گفتار چهارم - ماهیت قراردادهای سرمایه گذاری خارجی	۴۷
گفتار پنجم - قانون حاکم بر قرارداد سرمایه گذاری خارجی	۵۰
گفتار ششم - قرارداد دولتی و سرمایه گذاری در ادبیات حقوقی ایران	۵۹

فصل دوم - حل و فصل اختلافات سرمایه گذاری خارجی

مبحث اول - نظام حل و فصل اختلافات سرمایه گذاری خارجی در معاهدات	۶۴
مبحث دوم - نظام حل و فصل اختلافات در قرارداد سرمایه گذاری خارجی	۶۷

۶ □ حقوق حل اختلافات سرمایه‌گذاری خارجی

- گفتار اول - شرط تعیین دادگاه صالح در قرارداد سرمایه‌گذاری خارجی. ۶۷
- گفتار دوم - شرط داوری در قراردادهای سرمایه‌گذاری خارجی. ۶۹
- بند ۱- جایگاه و اهمیت شرط داوری در قراردادهای سرمایه‌گذاری بین‌المللی. ۶۹
- بند ۲- اصل ۱۳۹، محدودیت‌ها و راهکارها. ۷۱
- گفتار سوم - شروط ترکیبی یا انتخابی حل اختلاف ۷۷

فصل سوم - مبانی، صور و علل تعارض صلاحیت در دعاوی قراردادی سرمایه‌گذاری

- خارجی ۸۴
- مبحث اول - مبانی صلاحیتی مراجع رسیدگی به اختلافات قراردادی سرمایه‌گذاری
خارجی. ۸۴
- گفتار اول - مبنای صلاحیتی دادگاه‌ها. ۸۴
- گفتار دوم - تحلیل مبنای صلاحیتی داوری در رسیدگی به اختلافات تجاری و
سرمایه‌گذاری ۸۵
- گفتار سوم - تفکیک صلاحیت از قابل پذیرش بودن دعوا ۸۹
- مبحث دوم - صور تعارض صلاحیت در دعاوی قراردادی سرمایه‌گذاری خارجی. ۹۲
- گفتار اول - تعارض صلاحیت دادگاه‌ها موضوع حقوق بین‌الملل خصوصی. ۹۳
- گفتار دوم - تعارض صلاحیت داوری و دادگاه ملی مرتبط ۹۵
- بند ۱- شناسایی دادگاه ملی مرتبط با روند داوری ۹۶
- بند ۲- صلاحیت بر صلاحیت دیوان داوری و نقش آن در رفع تعارض ۹۹
- الف - مبنای پذیرش اصل صلاحیت بر صلاحیت دیوان داوری ۹۹
- ب - تحلیل اصل صلاحیت بر صلاحیت دیوان داوری ۱۰۲
- ج - صلاحیت بر صلاحیت دیوان داوری در نظام حقوقی ایران ۱۰۷
- گفتار سوم - تعارض صلاحیت بین نظام‌های قراردادی و معاهده‌ای ۱۱۰
- مبحث سوم - علل به وجود آمدن تعارض صلاحیت در قراردادهای سرمایه‌گذاری
خارجی ۱۱۱

بخش دوم - تعارض صلاحیت مراجع قراردادی و معاهده‌ای در
اختلافات قراردادی سرمایه‌گذاری خارجی

فصل اول - صلاحیت داوری معاهده‌ای در رسیدگی به دعاوی قراردادی منتهی به نقض معاهده.....	۱۱۶
مبحث اول - تفکیک بین دعاوی مبتنی بر قرارداد و دعاوی مبتنی بر معاهده.....	۱۱۶
مبحث دوم - حمایت‌های ماهوی معاهده‌ای و ارتباط آن‌ها با قرارداد سرمایه‌گذاری خارجی.....	۱۲۲
مبحث سوم - رویه داوری سرمایه‌گذاری در احراز صلاحیت در دعاوی قراردادی منتهی به نقض معاهده.....	۱۲۹
مبحث چهارم - ارتباط بین صلاحیت و قابل پذیرش بودن دعوا در داوری سرمایه‌گذاری.....	۱۳۳
گفتار اول - پیشینه بحث در حقوق حقوق بین‌الملل عمومی و رویه دادگاه بین‌المللی دادگستری.....	۱۳۴
گفتار دوم - ادغام مرحله قابلیت پذیرش در ماهیت.....	۱۳۶
گفتار سوم - ادغام مرحله قابلیت پذیرش در صلاحیت.....	۱۳۹
گفتار چهارم - بازتعریف قابلیت پذیرش دعوا در حل تعارض صلاحیت‌های ناظر بر سبب دعوا.....	۱۴۱
گفتار پنجم - تحلیل و نقد رویه داوری سرمایه‌گذاری در ارتباط صلاحیت با قابل پذیرش بودن دعوا.....	۱۴۸
فصل دوم - صلاحیت داوری معاهده‌ای در فرض اعلام رضایت مطلق دولت در معاهده.....	۱۵۲
مبحث اول - اعلام رضایت دولت به داوری در معاهده سرمایه‌گذاری.....	۱۵۲
مبحث دوم - بررسی رویه داوری در تفسیر اعلام رضایت مطلق دولت در ارجاع دعاوی به داوری.....	۱۵۳
مبحث سوم - شروط اعمال صلاحیت موسع دیوان داوری در فرض اعلام رضایت مطلق دولت.....	۱۵۸
گفتار اول - عدم وجود شرط انحصاری حل اختلاف در قرارداد سرمایه‌گذاری.....	۱۵۸

۸ □ حقوق حل اختلافات سرمایه‌گذاری خارجی

- گفتار دوم - طرفیت دولت در قرارداد سرمایه‌گذاری خارجی..... ۱۶۲
- بند ۱- انتساب قرارداد به دولت با نظر به قواعد مسوولیت بین‌المللی دولت..... ۱۶۳
- بند ۲- خرق حجاب شخصیت حقوقی..... ۱۶۷
- بند ۳- توسعه شرط داوری..... ۱۶۹

فصل سوم - شرط التزام در ایجاد صلاحیت موسع دیوان داوری معاهده‌ای..... ۱۷۲

- مبحث اول - طرح بحث و بیان مسأله..... ۱۷۲
- مبحث دوم - دیدگاه‌های موجود در تفسیر شرط التزام..... ۱۷۳
- گفتار اول - ارتقاء کلیه تعهدات قراردادی به تعهدات معاهده‌ای به وسیله شرط التزام.....
- ۱۷۴.....
- گفتار دوم - عدم ارتقاء تعهدات قراردادی به معاهده‌ای به وسیله شرط التزام..... ۱۷۷
- گفتار سوم - نظریه تفصیلی..... ۱۷۸
- گفتار چهارم - شرط التزام به عنوان موجد ساز و کار شکلی اضافی در رسیدگی به اختلافات قراردادی..... ۱۸۲

فصل چهارم - تاثیر شروط چند گزینه ای و اسقاط حق طرح دعوا در تحدید صلاحیت

- دیوان داوری..... ۱۸۴
- مبحث اول - شروط چند گزینه‌ای..... ۱۸۴
- گفتار اول - تبیین کارکرد و هدف شروط چند گزینه‌ای..... ۱۸۴
- گفتار دوم - بررسی دعوی وایوندی در تفسیر شروط چند گزینه‌ای..... ۱۸۶
- گفتار سوم - بررسی رویه داوری در تبیین عملکرد شروط چند گزینه‌ای..... ۱۸۷
- گفتار چهارم - نقد رویه داوری در تفسیر شروط چند گزینه‌ای..... ۱۸۹
- مبحث دوم - اسقاط حق طرح دعوا..... ۱۹۱
- گفتار اول - هدف شرط اسقاط حق طرح دعوا و کارکرد آن..... ۱۹۱
- گفتار دوم - بررسی دعوی ویست منیجمنت..... ۱۹۳
- گفتار سوم - تفاوت شرط چند گزینه‌ای و اسقاط حق طرح دعوا..... ۱۹۶

بخش سوم - تعارض صلاحیت همزمان (انتخابی) داوری تجاری و داوری
سرمایه‌گذاری بین‌المللی

فصل اول - مفهوم شناسی داوری سرمایه‌گذاری بین‌المللی و جایگاه آن	۲۰۰
مبحث اول - شناسایی عوامل موثر در مفهوم " داوری سرمایه‌گذاری بین‌المللی "	۲۰۱
مبحث دوم - جایگاه داوری سرمایه‌گذاری بین‌المللی	۲۰۷
گفتار اول - داوری سرمایه‌گذاری بین‌المللی به عنوان شعبه‌ای از داوری تجاری	بین‌المللی
۲۰۸	بین‌المللی
گفتار دوم - داوری سرمایه‌گذاری بین‌المللی به عنوان شعبه‌ای از حقوق اداری	بین‌المللی
۲۱۰	بین‌المللی
فصل دوم - مقایسه داوری تجاری بین‌المللی و داوری سرمایه‌گذاری بین‌المللی	۲۱۵
مبحث اول - رضایت دولت به داوری	۲۱۶
گفتار اول - رضایت دولت از طریق معاهده سرمایه‌گذاری و قانونگذاری داخلی	۲۱۶
گفتار دوم - مقایسه تحلیلی اعلام رضایت در داوری تجاری و داوری سرمایه‌گذاری	۲۱۸
مبحث دوم - قانون حاکم و نظام حقوقی مربوط به دعوا	۲۱۹
گفتار اول - قانون حاکم بر توافق داوری در دعاوی قراردادی و دعاوی معاهده‌ای	۲۲۰
گفتار دوم - قانون حاکم بر داوری در دعاوی قراردادی و معاهده‌ای	۲۲۲
بند ۱- قانون حاکم بر شکل داوری	۲۲۲
بند ۲- قانون حاکم بر ماهیت داوری	۲۲۵
بند ۳- داوری فراملی	۲۲۸
مبحث سوم - ملاحظات مربوط به نفع عمومی	۲۳۰
مبحث چهارم - امکان اظهار نظر ثالث مرتبط با دعوا (دوست دادگاه)	۲۳۲
مبحث پنجم - شفافیت و محرمانگی	۲۳۴
مبحث ششم - رویه، هماهنگی و قابلیت پیش‌بینی آراء داوری	۲۳۷
مبحث هفتم - آیین داوری	۲۴۰
گفتار اول - جرح داور	۲۴۱

۱۰ □ حقوق حل اختلافات سرمایه‌گذاری خارجی

- ۲۴۲..... گفتار دوم - نقش داور در روند رسیدگی.
- ۲۴۳..... بند ۱- نقش داور در امور حکمی.
- ۲۴۵..... بند ۲- نقش داور در امور موضوعی.
- ۲۴۷..... مبحث هشتم - قطعیت و نهایی بودن رای.....
- ۲۴۷..... گفتار اول - ابطال آراء داوری سرمایه‌گذاری بین‌المللی توسط دادگاه‌های ملی.
- ۲۴۹..... گفتار دوم - قطعیت و نهایی بودن رأی داوری در نظام داوری ایکسید.
- گفتار سوم - پیشنهاد لزوم تاسیس مکانیزم تجدید نظر ماهوی در داوری سرمایه‌گذاری. ۲۴۹.....
- ۲۵۲..... مبحث نهم - نوع خواسته: امکان مطالبه خواسته‌های غیر پولی.
- ۲۵۸..... مبحث دهم - اجرای رای.....
- ۲۶۰..... گفتار اول - اجرای آراء داوری سرمایه‌گذاری بر اساس معاهده نیویورک.
- ۲۶۰..... بند ۱- کتبی بودن توافق داوری.....
- ۲۶۱..... بند ۲- مقرر داوری، موضوع اختلاف.....
- ۲۶۳..... بند ۳- موانع شناسایی و اجرا در معاهده نیویورک.....
- ۲۶۴..... بند ۴- امکان استفاده از معاهده نیویورک برای اجرای آراء داوری ایکسید.....
- ۲۶۶..... گفتار دوم - بررسی وضعیت اجرای آراء صادره از تشکیلات اضافی ایکسید.....
- ۲۶۹..... گفتار سوم - اجرای آراء داوری در نظام ایکسید.....
- ۲۶۹..... بند ۱- اجرای مستقیم رای.....
- ۲۷۱..... بند ۲- مصونیت دولت از اجرای رأی در ایکسید.....
- الف - معیار اعمال مصونیت و مشکلات ناشی از شرکت‌های دولتی..... ۲۷۲.....
- ب - اسقاط صریح و ضمنی مصونیت دولت از اجرای رأی..... ۲۷۶.....
- ج - مصونیت دولت: نظام ایکسید و معاهده نیویورک..... ۲۷۸.....
- ۲۸۰..... نتیجه
- ۲۸۹..... فهرست منابع و مأخذ.....
- ۲۸۹..... فارسی.....
- ۲۹۵..... انگلیسی.....

دیباچه

کتاب حاضر یکی از تلاش‌های ارزشمند در تبیین برخی از مفاهیم حقوق سرمایه‌گذاری خارجی، حل و فصل اختلافات آن و به ویژه مسئله تعارض صلاحیت مراجع رسیدگی و نحوه مدیریت آن است.

بخش اول از کتاب به شناسایی مفاهیم مرتبط با سرمایه‌گذاری خارجی، بررسی نظام حقوقی حاکم بر آن و مباحث مربوط به مبانی صلاحیت مراجع حل اختلافات سرمایه‌گذاری خارجی و فروض تعارض صلاحیت در اختلافات قراردادی سرمایه‌گذاری خارجی و علل بروز این تعارض صلاحیت‌ها اختصاص داده شده است. طرح دو مبحث معاهدات و قراردادهای سرمایه‌گذاری در فصل اول، منبع اصلی تعارض صلاحیت‌ها را تشریح و زمینه ساز منطقی ورود به بحث‌های بخش دوم کتاب است که به بررسی تعارض صلاحیت بین مراجع حل اختلاف قراردادی و معاهداتی پرداخته است.

در بخش دوم، ابتدا به تحلیل رویه دیوان‌های داوری معاهداتی در مواردی که مدعی نوعی صلاحیت برای رسیدگی به اختلافات قراردادی سرمایه‌گذاری خارجی هستند، پرداخته شده است. آنگاه دیدگاه‌های طرفداران صلاحیت موسع و مضیق به بحث گذاشته شده و سرانجام، اثر وجود شرط التزام در معاهده سرمایه‌گذاری بر مسئله صلاحیت نقد شده است. فصل آخر از بخش دوم نیز به بررسی کارکرد شروط چند گزینه‌ای و اسقاط حق طرح دعوا بر صلاحیت دیوان‌های داوری سرمایه‌گذاری اختصاص داده شده است.

تمرکز بخش سوم کتاب بر مسئله تکنیکی صلاحیت موازی مراجع گوناگون در رسیدگی به اختلافات قراردادی سرمایه‌گذاری خارجی قرار گرفته است. تعدد مراجع رسیدگی معاهداتی و نیز همزمانی مراجع قراردادی و معاهده‌ای، بحث‌های پیچیده‌ای را در خصوص صلاحیت‌های موازی و آثار آن مطرح می‌سازد و بسیاری از اوقات

۱۲ □ حقوق حل اختلافات سرمایه‌گذاری خارجی

سرمایه‌گذار خارجی را در موقعیت انتخاب بین نظام‌های داوری تجاری و داوری سرمایه‌گذاری بین‌المللی قرار می‌دهد، انتخابی که عواقب آن از ابتدا تا انتها یعنی از مرحله طرح دعوا تا صدور رأی و اجرا دیده می‌شود. به همین مناسبت نیز در بخش سوم کتاب، داوری تجاری بین‌المللی و داوری سرمایه‌گذاری بین‌المللی با هدف فراهم آوردن امکان انتخاب از میان این دو روش حل اختلاف با هم مقایسه شده‌اند.

امتیاز این پژوهش، در تلاش موثر برای تبیین و تحلیل موضوعات پیچیده پیش گفته و یافتن راهکار با تکیه بر مطالعه تطبیقی و رجوع به رویه مراجع حل اختلافات سرمایه‌گذاری خارجی است. بدین ترتیب، پژوهشگر بر تلاش این نوشتار، جناب آقای دکتر شهاب جعفری، ادبیات حقوقی فارسی در زمینه سرمایه‌گذاری خارجی را توسعه داده و برغناي آن افزوده است. شایسته است که خوانندگان محترم کتاب با تبادل آرا و تعاطی افکار، به این نویسنده فاضل در تکمیل و بلوغ بیشتر کار یاری رسانند. من نیز برای ایشان آرزوی توفیق بیشتر در نشر دانش و فضیلت دارم.

لعیا جنیدی

۹۷/۲/۱۵

مقدمه

اختلافات مربوط به سرمایه‌گذاری خارجی، که بین دولت سرمایه‌پذیر از یک سو و شخص حقیقی یا حقوقی خصوصی خارجی به عنوان سرمایه‌گذار از سوی دیگر بروز می‌کنند، از نظر ارزش موضوع اختلاف و میزان تاثیر گذاری نتیجه دعوا بر جامعه، از مهم‌ترین و پر مناقشه‌ترین دعاوی مطرح در مراجع حل اختلاف بین‌المللی می‌باشند. این اختلافات در قسمتی که مربوط به نقض احتمالی تعهدات توافقی و مسوولیت‌های ناشی از آن می‌شوند، ذیل دو دسته قابل بررسی هستند: اول، اختلافات راجع به معاهده سرمایه‌گذاری خارجی و دوم، اختلافات مربوط به قرارداد سرمایه‌گذاری سرمایه‌گذاری خارجی.

در خصوص معاهدات سرمایه‌گذاری - که اصولاً و عمدتاً برای تشویق و حمایت از سرمایه‌گذاری اتباع یک کشور متعاقد در کشور متعاقد دیگر منعقد می‌شوند - باید گفت که اگرچه این توافقات بنا بر ماهیت معاهده‌ای خود، بین دولت‌ها بسته می‌شوند اما ذی‌نفع اصلی آن‌ها اشخاص حقوق خصوصی می‌باشند. این معاهدات در بردارنده دو نوآوری بنیادین، یکی در حقوق ماهوی و دیگری در حقوق شکلی، برای سرمایه‌گذار خارجی هستند.

از جهت امتیازات حقوق ماهوی برای سرمایه‌گذار، معاهدات سرمایه‌گذاری خارجی شرایط مطلوبی را برای حفظ و حمایت از سرمایه‌گذاری مقرر می‌نمایند که دولت سرمایه‌پذیر ملزم به رعایت آنهاست. بررسی این حقوق عمدتاً خارج از قلمرو این کتاب می‌باشد.

از لحاظ حقوق شکلی، نوآوری این معاهدات این است که در صورت عدم رعایت حقوق ماهوی مقرر شده در معاهده توسط دولت سرمایه‌پذیر، به شخص سرمایه‌گذار حق اقامه دعوی مستقیم علیه دولت را اعطا می‌کنند؛ احقاق حقی که پیش از این تنها در قالب حمایت دیپلماتیک امکان‌پذیر بود. برای احقاق حقوق سرمایه‌گذار، در قسمت

۱۴ □ حقوق حل اختلافات سرمایه‌گذاری خارجی

حل و فصل اختلافات در این معاهدات، این امر کاملاً معمول است که گزینه‌های گوناگونی اعم از حق اقامه دعوا در دادگاه‌های ملی تا دیوان‌های داوری اعم از سازمانی یا موردی را پیش روی سرمایه‌گذار قرار می‌دهند. شایان ذکر است که قسمت دیگری از نظام حل و فصل اختلافات موجود در معاهدات سرمایه‌گذاری به حل و فصل اختلافات احتمالی بین دولت‌های متعاقد اختصاص می‌یابد که از حوزه بحث این کتاب خارج است.

ورود سرمایه خارجی و جزییات آن به کشور سرمایه‌پذیر بسته به هر مورد معمولاً توسط قراردادی به نام قرارداد سرمایه‌گذاری خارجی نظم و نسق می‌یابد. این قرارداد قاعداً بین سرمایه‌گذار خارجی از یک طرف و موسسات یا سازمان‌های دولتی و یا حتی خود دولت سرمایه‌پذیر از طرف دیگر منعقد می‌گردد. قسمت مهمی از هر قرارداد سرمایه‌گذاری خارجی به بیان چگونگی و روش حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری بین دولت میزبان و سرمایه‌گذار خارجی اختصاص داده می‌شود. از آنجا که قدرت چانه زنی سرمایه‌گذار خارجی در برابر دولت سرمایه‌پذیر نوعاً کم است، این مکانیزم قراردادی در اکثر موارد، نسبت به آنچه در معاهدات سرمایه‌گذاری وجود دارد برای سرمایه‌گذار مطلوبیت کمتری دارد و ممکن است محدود به دادگاه‌های کشور سرمایه‌پذیر یا نوعی داوری در چهارچوب قوانین داوری کشور میزبان باشد.

در مواردی که علاوه بر قرارداد سرمایه‌گذاری خارجی به ترتیب مذکور در پاراگراف پیشین، بین دولت متبوع سرمایه‌گذار خارجی و دولت سرمایه‌پذیر، معاهده سرمایه‌گذاری نیز وجود دارد، قاعداً مراجع پیش‌بینی شده در معاهده سرمایه‌گذاری برای حل اختلافات ناشی از نقض معاهده و مراجع پیش‌بینی شده در قرارداد سرمایه‌گذاری برای حل اختلافات ناشی از نقض قرارداد سرمایه‌گذاری صلاحیت دارند. با این وجود در رویه دیوان‌های داوری سرمایه‌گذاری معاهده‌ای، موارد متعددی وجود دارد که دیوان‌های داوری پیش‌بینی شده در معاهدات سرمایه‌گذاری، به عنوان مختلف، خود را برای رسیدگی به اختلافات مربوط به نقض قرارداد سرمایه‌گذاری نیز صالح دانسته‌اند. بدین ترتیب در برخی از انواع اختلافات مربوط به قرارداد سرمایه‌گذاری خارجی دو دسته مراجع حل اختلاف وجود دارند که ممکن است ادعای صلاحیت نمایند و یا در واقع نیز صلاحیت داشته باشند: اول، مراجع پیش‌بینی شده در

معاهده سرمایه‌گذاری همانند مراجع قضایی یا مراجع داوری تجاری بین‌المللی یا داوری سرمایه‌گذاری بین‌المللی که در چارچوب قانون حاکم بر معاهده و مفاد آن، خود را صالح می‌بینند. دوم، مراجع پیش‌بینی شده در قرارداد سرمایه‌گذاری که در بسیاری از موارد شامل دادگاه‌های کشور سرمایه‌پذیر یا نوعی داوری در چهارچوب قوانین داوری کشور میزبان می‌شوند.

بررسی تعارض صلاحیت مراجع حل اختلاف مذکور در پاراگراف پیشین یکی از پیچیده‌ترین و بحث‌انگیزترین موضوعات در دعاوی مربوط به سرمایه‌گذاری خارجی است. در حل این تعارض دو نتیجه قابل تصور است: ۱- در بحث و تحلیل تعارض صلاحیت بین مراجع معاهده‌ای و قراردادی در مواردی ممکن است به این نتیجه برسیم که تنها یکی از آن‌ها یا یک دسته از آن‌ها صالح می‌باشند. ۲- فرض دیگر این است که پس از بحث و تحلیل، در مواردی به صلاحیت موازی یا همزمان چند مرجع از مراجع حل اختلاف قراردادی و معاهده‌ای در دعوی واحد بین طرفین برسیم. علاوه بر این دومی، تعدد مراجع هم عرض پیش‌بینی شده در معاهده سرمایه‌گذاری نیز باعث می‌شود که هرگاه دیوان‌های داوری معاهده‌ای برای حل اختلافات قراردادی صالح باشند، نوعی صلاحیت همزمان یا موازی بین مراجع پیش‌بینی شده در معاهده - که معمولاً شامل مراجع و سازوکارهای داوری تجاری بین‌المللی یا مکانیزم‌های داوری سرمایه‌گذاری بین‌المللی هستند - در حل اختلافات قراردادی سرمایه‌گذاری خارجی به وجود بیاید. بررسی کلیه فروض تعارض صلاحیت و صلاحیت همزمان یا موازی فوق‌الذکر و توصیه‌هایی برای مدیریت دعوا در این موارد، اصلی‌ترین موضوع مطرح در این کتاب است.

با عنایت به طرح مساله فوق‌الذکر، سوالات اصلی تحقیق حاضر را می‌توان به شرح زیر بیان نمود:

۱- با توجه به ادعای صلاحیت تعداد قابل توجهی از دیوان‌های داوری پیش‌بینی شده در معاهدات سرمایه‌گذاری برای رسیدگی به دعاوی مربوط به قراردادهای سرمایه‌گذاری خارجی، با چه مبنایی می‌بایست قائل به صلاحیت یا عدم صلاحیت مراجعی شویم که در معاهده یا قرارداد سرمایه‌گذاری پیش‌بینی شده‌اند و بالقوه ممکن است برای رسیدگی به دعوی نقض قرارداد سرمایه‌گذاری صلاحیت داشته باشند.

۱۶ □ حقوق حل اختلافات سرمایه‌گذاری خارجی

۲- اگر در مواردی به صلاحیت همزمان یا موازی مراجع و روش‌های گوناگون حل اختلاف برای رسیدگی به دعاوی قراردادی سرمایه‌گذاری خارجی برسیم، سرمایه‌گذار خارجی با چه معیارهایی از میان مراجع یا سازوکارهای داوری تجاری بین‌المللی و مراجع یا سازوکارهای داوری سرمایه‌گذاری بین‌المللی موجود گزینش نماید؛ به عبارت دیگر چه تفاوت‌هایی بین داوری تجاری بین‌المللی و داوری سرمایه‌گذاری بین‌المللی وجود دارد و استفاده از ساز و کار داوری تجاری بین‌المللی در حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری خارجی چه محاسن و معایبی دارد؟

علاوه بر سوالات اصلی فوق‌الذکر، سوالات فرعی نیز بدین شرح وجود دارند:

۱- ظهور شرکت‌های دولتی به جای دولت به عنوان طرف قرارداد با شخص خصوصی خارجی در قراردادهای سرمایه‌گذاری خارجی چه تاثیری بر صلاحیت احتمالی دیوان‌های داوری معاهده‌ای برای رسیدگی به دعاوی قراردادی سرمایه‌گذاری خارجی دارد؟

۲- تعیین شرط انحصاری حل اختلاف در قرارداد سرمایه‌گذاری خارجی چه تاثیری بر صلاحیت احتمالی دیوان‌های داوری معاهده‌ای در حل اختلافات قراردادی سرمایه‌گذاری خارجی دارد؟

۳- اصطلاح داوری سرمایه‌گذاری بین‌المللی در چه معانی استفاده می‌شود و جایگاه داوری سرمایه‌گذاری بین‌المللی در نظام‌های حل اختلاف بین‌المللی موجود چیست و رابطه این نوع داوری با داوری تجاری بین‌المللی چگونه می‌بایست ارزیابی شود؟ آنچه ضرورت تحقیق حاضر را بیش از همه توجیه می‌کند احتمال افزایش چشم‌گیر اختلافات صلاحیتی در دعاوی قراردادی سرمایه‌گذاری خارجی مرتبط با ایران در سال‌های پیش رو است که به نوبه خود ضرورت کسب دانشها و مهارت‌های مرتبط با مدیریت طرح دعوا یا دفاع در دعاوی را ایجاب می‌کند که مراجع بالقوه متعددی برای رسیدگی به آنها وجود دارند.

توضیح بیشتر این که کشور ایران با داشتن ذخایر طبیعی فراوان و به عنوان کشوری که با سرعت زیاد در مسیر توسعه همه جانبه گام برمی‌دارد و باتوجه به نرخ بالای سود سرمایه‌گذاری در ایران نسبت به کشورهای توسعه یافته، یکی از گزینه‌های مناسب برای سرمایه‌گذاران خارجی است. با فراهم شدن نسبی و تدریجی بسترهای قانونی

لازم، همکاری ایران با سرمایه‌گذاران خارجی در پروژه‌های زیربنایی و خصوصاً پروژه‌های مربوط به انرژی در بسیاری از موارد در چهارچوب قرارداد سرمایه‌گذاری صورت می‌گیرد و پیش‌بینی می‌شود که روند انعقاد قراردادهای سرمایه‌گذاری خارجی در آینده نیز رشد فزاینده‌ای داشته باشد.

علاوه بر اینکه قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی (مصوب ۱۳۸۱ و آیین‌نامه اجرایی آن) وجود ساز و کار قراردادی در سرمایه‌گذاری خارجی را به طور کلی به رسمیت شناخته‌اند، در خصوص سرمایه‌گذاری خارجی در پروژه‌های نفتی نیز قانون‌گذار در قانون برنامه پنجم توسعه اجازه داده است که از انواع روش‌های قراردادی رایج در سطح دنیا برای اکتشاف، توسعه و تولید نفت - البته با لحاظ شرایطی چند - استفاده شود^۱ و بر طبق "قانون وظایف و اختیارات وزارت نفت" (مصوب ۱۳۹۱) نیز برای اولین بار امکان مشارکت بخش دولتی با سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی از طریق طراحی الگوهای جدید قراردادی گوناگون فراهم شده است.^۲

از طرف دیگر تا کنون معاهدات دو جانبه سرمایه‌گذاری زیادی بین ایران و سایر کشورها منعقد شده‌اند که هر کدام نظام حل اختلاف مختص به خود دارند.^۳ با توجه به اینکه، نظام حقوقی ایران در سرمایه‌گذاری خارجی، سازوکار حل اختلاف موجود در معاهدات سرمایه‌گذاری را حتی مقدم بر دادگاه‌های داخلی به رسمیت شناخته است،^۴ می‌توان توقع داشت که در سال‌های آتی، مباحث مربوط به تعارض صلاحیت مراجع حل اختلافات سرمایه‌گذاری به صورت بسیار جدی تری مطرح شود. علاوه بر این در حیطه قراردادهای نفتی و گازی نیز، تعریف موسع سرمایه‌گذاری قابل حمایت در بسیاری از معاهدات سرمایه‌گذاری باعث می‌شود که انواع گوناگونی از قراردادهای خرید خدمت و پیمانکاری نیز تحت شمول حمایت‌های معاهده‌ای قرار بگیرند و به این ترتیب مباحث مربوط به تعارض صلاحیت مطروحه در این تحقیق اصولاً در کلیه دعاوی مربوط به قراردادهای نفتی و گازی نیز کاربرد خواهند داشت.

۱. ماده ۱۲۵ از قانون برنامه پنجم توسعه.

۲. بند ۳ قسمت ۳ ماده ۳ قانون وظایف و اختیارات وزارت نفت.

۳. این تعداد به نقل از سایت "سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران" تا پایان سال ۲۰۰۹ میلادی، ۵۸ معاهده است:

<http://www.investiniran.ir/en/investmentguide/treaties> Last visited on July 17, 2013

۴. ماده ۱۹ از قانون حمایت و تشویق سرمایه‌گذاری خارجی. مصوب ۱۳۸۱.

۱۸ □ حقوق حل اختلافات سرمایه‌گذاری خارجی

روی دیگر سکه که ضرورت تحقیق حاضر را از زاویه دیگر نشان می‌دهد روند فزاینده سرمایه‌گذاری شرکت‌های ایرانی در کشورهای دیگر خصوصاً کشورهای همجوار است. در واقع تمام آنچه در تعارض صلاحیت مراجع حل اختلاف در ارتباط با سرمایه‌گذاری‌های خارجی که در ایران انجام می‌شود می‌آید، در مواردی که سرمایه‌گذاران ایرانی در کشورهای دیگر سرمایه‌گذاری می‌کنند نیز کارایی خواهد داشت.

در سایه آنچه فوقاً در ضرورت تحقیق حاضر بیان شد، اهداف این پژوهش نیز روشن می‌شود. هدف اصلی این تحقیق ارائه راهکارهایی برای مدیریت صحیح اختلافات قراردادی سرمایه‌گذاری خارجی در مواجهه با مراجع حل اختلاف متعدد است. قسمتی از این راهکارها مربوط به پیش از بروز اختلاف و ناظر به چگونگی تنظیم قرارداد سرمایه‌گذاری خارجی و خصوصاً تنظیم بند یا توافق نامه حل اختلاف راجع به آن است. پس از بروز اختلاف و با توجه به جمیع شرایط نیز، بر آنیم که با تبیین تفاوت‌های روش‌ها و مراجع گوناگون حل اختلاف موجود، معیارهایی برای مدیریت بهینه طرح دعوا یا دفاع ارائه دهیم.

تعدادی از مهمترین سوالات بخش دوم تحقیق حاضر در آراء متعددی در مراجع داوری بین‌المللی مورد بررسی و اظهارنظر قرار گرفته‌اند. مسئله قابل توجه این است که پاسخ مراجع داوری به این سوالات بعضاً متفاوت و یا حتی متناقض بوده است. بنابراین هرچند مهمترین منابع این تحقیق (و عمدتاً بخش دوم آن را) را می‌بایست در آراء داوری تجاری و سرمایه‌گذاری بین‌المللی جست اما سابقه این بخش تحقیق را عموماً می‌بایست در آثار صاحب‌نظرانی دید که به تحلیل و مقایسه آراء داوری سرمایه‌گذاری و عمدتاً ذیل عناوینی چون «ارتباط بین دعاوی قراردادی و دعاوی معاهده‌ای در اختلافات سرمایه‌گذاری خارجی»، «رسیدگی‌های موازی در دعاوی سرمایه‌گذاری خارجی»، «ارتباط بین دادگاه‌های داخلی و دیوانهای داوری بین‌المللی در دعاوی سرمایه‌گذاری خارجی» یا «انتخاب بهترین مرجع حل اختلاف از میان مراجع موجود در دعاوی سرمایه‌گذاری خارجی»^۱ پرداخته‌اند. محققانی که در خصوص «اعتبار دعاوی

1. Forum Shopping.

مختومه^۱ یا « اعتبار امر مطروحه^۲ » در دعاوی سرمایه‌گذاری خارجی اظهار نظر نموده‌اند نیز بعضاً در تحلیل آراء مراجع داوری در احراز صلاحیت خویش یا قابل پذیرش بودن دعا^۳ مباحثی را عنوان کرده‌اند که به عنوان پیشینه این بخش تحقیق قابل طرح است. جامعیت نوشتار فعلی در جمع آوری این بحث‌های پراکنده و ارائه نتیجه‌گیریهای جدید با توجه به تحولات روز در حقوق سرمایه‌گذاری خارجی و پیش‌بینی روند روبه‌داوری سرمایه‌گذاری در موضوعات مناقشه بر انگیز از نو آوری‌های پژوهش حاضر در این قسمت بحث محسوب می‌شود.

در بخش سوم از کتاب که به مقایسه کارکرد مراجع و مکانیزم‌های داوری سرمایه‌گذاری بین‌المللی و داوری تجاری بین‌المللی می‌پردازیم، پیشینه تحقیق را می‌توان در منابعی دید که به بیان تفاوت‌های موجود بین این دو نوع داوری پرداخته‌اند. برخی از منابع نیز امکان و مطلوبیت نظری و عملی و موانع احتمالی استفاده از سازو کار داوری تجاری بین‌المللی در حل اختلافات سرمایه‌گذاری را بررسی کرده‌اند که این دسته نیز به عنوان سابقه این بخش تحقیق، حائز اهمیت می‌باشند. از آثار نویسندگانی که در خصوص ویژگی‌ها و احیاناً خطراتی که در داوری سرمایه‌گذاری و داوری تجاری بین‌المللی بین طرف خصوصی و دولتی وجود دارد سخن گفته‌اند نیز در این بخش کتاب استفاده شده است. آنچه در منابع فوق به چشم نمی‌خورد و لذا نو آوری این تحقیق محسوب می‌شود مقایسه هدفمند مکانیزم‌های داوری تجاری بین‌المللی و داوری سرمایه‌گذاری بین‌المللی برای تعیین تکلیف در انتخاب از میان این دو نوع ساز و کار حل اختلاف برای مواقعی است که چنین حق انتخابی متعاقب صلاحیت همزمان این مراجع ممکن است وجود داشته باشد.

تمام آنچه تا بدینجا در خصوص پیشینه تحقیق بیان شد، اختصاص به پیشینه تحقیق در منابع انگلیسی دارد. در ارتباط با منابع فارسی، پیشینه تحقیق را در درجه اول می‌بایست در منابعی دید که به حقوق سرمایه‌گذاری خارجی و نظام حل و فصل اختلاف موجود در آن پرداخته‌اند. نکته قابل توجه این است که در این دسته از منابع، مباحث داوری سرمایه‌گذاری به طور کلی و بدون توجه به ویژگی‌های خاص

1. *res judicata*.
2. *lis pendents*.
3. *Admissibility*.

۲۰ □ حقوق حل اختلافات سرمایه‌گذاری خارجی

قرارداد سرمایه‌گذاری خارجی و یا بعضاً حول محور ابعاد حقوق بین‌الملل عمومی در داوری معاهده‌ای شکل گرفته‌اند و لذا تهی از کنکاش‌های میان رشته‌ای می‌باشند. نگاه میان رشته‌ای نوشتار حاضر در مباحث تعارض صلاحیت در اختلافات قراردادی از نوآوری‌های این تحقیق در ادبیات حقوقی فارسی و یا حتی انگلیسی است.

ادبیات نسبتاً غنی حقوقی فارسی در داوری تجاری بین‌المللی نیز در کتاب حاضر مورد توجه قرار می‌گیرد و از جهتی قسمتی از پیشینه تحقیق است. با توجه به اینکه نظام حل و فصل اختلافات در دعاوی سرمایه‌گذاری در موارد بسیاری از مدل داوری تجاری بین‌المللی استفاده یا پیروی می‌کند، استفاده از منابع فارسی در داوری تجاری بین‌المللی می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در انطباق نظریات مطرح در داوری سرمایه‌گذاری بین‌المللی با حقوق داخلی داشته باشد. از آنجا که بحث از داوری سرمایه‌گذاری بین‌المللی در منابع فارسی نسبتاً مغفول مانده است، تحلیل نظریات و رویه‌های روز در این حیطه در پیوند با مباحث مطرح در داوری تجاری بین‌المللی به زبان فارسی که بعضاً نیز بومی سازی شده‌اند از دیگر نوآوری‌های این پژوهش است.

ماهیت میان‌رشته‌ای تحقیق حاضر اقتضا می‌کند که در مواردی به توضیح و تبیین موادی از آیین دادرسی مدنی ایران که صلاحیت دادگاه‌ها را در صورت وجود عامل خارجی مشخص کرده‌اند مراجعه نماییم. کتب فارسی که در حقوق بین‌الملل خصوصی در تعارض صلاحیت دادگاه‌ها بحث می‌کنند نیز هرچند که اصولاً به تعارض صلاحیت دادگاه‌ها با داوری و یا دو دیوان داوری نمی‌پردازند اما در قسمت‌هایی از تحقیق حاضر مفید واقع می‌شوند.

تحقیق حاضر در سه بخش تنظیم شده است. بخش اول از کتاب به شناسایی مفاهیم مرتبط با سرمایه‌گذاری خارجی، بررسی نظام حقوقی حاکم بر آن و مباحث مربوط به مبانی صلاحیتی مراجع حل اختلافات سرمایه‌گذاری خارجی و حالات گوناگون تعارض صلاحیت در اختلافات گوناگون قراردادی سرمایه‌گذاری خارجی و علل این تعارض صلاحیت‌ها اختصاص داده شده است. این بخش را با عنوان کلیات نامگذاری نمودیم چون بسیاری از فصول و مباحث آن مستقیماً، بحث در موضوع اصلی تحقیق است و لیکن به علت بنیادی بودن سنخ این مباحث در بخشی جداگانه آورده شده‌اند.

برای شناسایی نظام حقوقی حاکم بر سرمایه‌گذاری خارجی و سازوکار حل اختلافات موجود در آن، بررسی و شناخت توافقات بازیگران عرصه سرمایه‌گذاری خارجی اهمیت فوق‌العاده‌ای دارد. این توافقات معمولاً در دو شکل معاهدات و قراردادهای سرمایه‌گذاری شکل می‌گیرند. از همین رو در دو مبحث جداگانه در فصل اول از بخش اول به توضیح و تبیین ماهیت و ویژگی‌های گوناگون معاهدات سرمایه‌گذاری و قراردادهای سرمایه‌گذاری خارجی می‌پردازیم. بررسی نظام حقوقی حاکم بر سرمایه‌گذاری خارجی ذیل دو مبحث معاهدات و قراردادهای سرمایه‌گذاری از این زاویه نیز قابل توجه است که چون موضوع بخش دوم کتاب عمدتاً بررسی تعارض صلاحیت بین مراجع حل اختلاف قراردادی و معاهده‌ای است، شناخت این دو منبع حق و تکلیف (معاهده و قرارداد)، به عنوان مقدمه ورود در بخش دوم کتاب نیز حایز اهمیت بسیار است.

تعدد و گوناگونی مراجع حل اختلاف پیش‌بینی شده در معاهدات و قراردادهای سرمایه‌گذاری، اصلی‌ترین عامل به وجود آورنده تعارض صلاحیت‌های مورد بحث در این پژوهش است و از این رو و نیز در راستای درک صحیح‌تر از تعارض صلاحیت‌های مورد بحث و روش برخورد با آن، فصل دوم از بخش اول کتاب را به تبیین و توضیح ساز و کارهای حل اختلاف موجود در معاهدات و قراردادهای سرمایه‌گذاری اختصاص داده ایم.

از آنجا که موضوع این تحقیق، بررسی تعارض صلاحیت و صلاحیت همزمان مراجع حل اختلاف گوناگون در اختلافات قراردادی سرمایه‌گذاری خارجی است، شناخت مبانی صلاحیتی این مراجع در درک درست این تعارض صلاحیت‌ها اهمیت فوق‌العاده‌ای دارد که این مهم در فصل سوم از بخش اول مورد بررسی قرار می‌گیرد. علاوه بر این در این فصل، صور و حالات گوناگون متصور در تعارض صلاحیت‌های ناظر به قراردادهای سرمایه‌گذاری خارجی نیز بر شمرده شده و نهایتاً علل به وجود آمدن تعارض صلاحیت‌ها نیز مختصراً در قسمت آخر این فصل بیان می‌شود.

در بخش دوم کتاب، به بحث «تعارض صلاحیت مراجع قراردادی و معاهده‌ای در اختلافات قراردادی سرمایه‌گذاری خارجی» می‌پردازیم. سه فصل اول این بخش اختصاص داده شده به تحلیل و نقد رویه داوری سرمایه‌گذاری در مواردی که

۲۲ □ حقوق حل اختلافات سرمایه‌گذاری خارجی

دیوان‌های داوری معاهده‌ای مدعی نوعی صلاحیت برای رسیدگی به اختلافات قراردادی سرمایه‌گذاری خارجی هستند. از مهمترین مواردی که دیوان‌های داوری معاهده‌ای، ادعای صلاحیت برای رسیدگی به اختلافات قراردادی سرمایه‌گذاری خارجی نموده‌اند، موردی است که در آن نقض قرارداد سرمایه‌گذاری منتهی به نقض حمایت‌های ماهوی مندرج در معاهده سرمایه‌گذاری مربوطه می‌شود و یا به عبارت دیگر، نقض معاهده و قرارداد به طور همزمان اتفاق می‌افتد که موضوع فصل اول این بخش است. وجود یا عدم وجود چنین صلاحیتی تا اندازه زیادی وابسته است به درک کارکرد عاملی به نام قابل پذیرش بودن دعوا و ارتباط آن با صلاحیت و از همین رو در این فصل پس از بیان مبانی تفکیک نظام قراردادی از نظام معاهده‌ای و ارتباط این دو با هم به کنکاش در ارتباط و کارکرد مفاهیم صلاحیت و قابل پذیرش بودن دعاوی در چهارچوب داوری سرمایه‌گذاری پرداخته ایم.

اطلاق سازو کار حل اختلافات موجود در معاهدات سرمایه‌گذاری خارجی نیز باعث شده است که زمینه دیگری برای اعمال صلاحیت موسع دیوان‌های داوری معاهده‌ای در رسیدگی به اختلافات قراردادی سرمایه‌گذاری خارجی به وجود آید. در فصل دوم این بخش در خصوص نظرات موافقان و مخالفان چنین صلاحیتی و نیز شروط اعمال این نوع صلاحیت موسع (البته با فرض پذیرش اجمالی چنین صلاحیتی) مفصلاً سخن می‌گوییم.

به نظر می‌رسد که پرمناقشه‌ترین موردی که بر اساس آن دیوان‌های داوری معاهده‌ای مدعی صلاحیت برای رسیدگی به اختلافات قراردادی شده‌اند، ایجاد این صلاحیت در اثر وجود شرط التزام در معاهده سرمایه‌گذاری مربوطه بوده است. نظریات دیوان‌های داوری و حقوقدانان در اصل وجود یا شرایط لازم برای ایجاد چنین صلاحیتی به شدت متشتت و بعضاً متناقض است. فصل سوم از بخش دوم کتاب به تحلیل و نقد و نهایتاً جمع بندی این نظریات اختصاص داده شده است.

آخرین فصل از بخش دوم به بررسی کارکرد شروط چند گزینه‌ای و اسقاط حق طرح دعوا در صلاحیت دیوان‌های داوری سرمایه‌گذاری اختصاص داده شده است. کارکرد این شروط - که در اصل برای جلوگیری از رسیدگی‌های موازی در معاهدات سرمایه‌گذاری گنجانده شده‌اند - ممکن است در شرایطی، صلاحیت مراجع داوری

سرمایه‌گذاری را در اختلافات قراردادی یا معاهده‌ای تحت تاثیر قرار دهند. تفاسیر متنوعی از کارکرد این شروط معاهده‌ای در رویه داورى سرمایه‌گذاری به چشم می‌خورد که در این فصل سعی می‌کنیم تاثیر واقعی و کارکرد معقول این شروط را در صلاحیت دیوان‌های داورى بیابیم.

در بخش سوم کتاب صحبت از صلاحیت موازی مراجع گوناگون در رسیدگی به اختلافات قراردادی سرمایه‌گذاری خارجی است. علاوه بر اینکه در برخی از موارد، صلاحیت همزمان مراجع قراردادی با مراجع معاهده‌ای، مطابق با آنچه در بخش دوم کتاب گفتیم، محتمل الوقوع است؛ تعدد مراجع هم عرض پیش‌بینی شده در معاهده سرمایه‌گذاری نیز باعث می‌شود که هرگاه دیوان‌های داورى معاهده‌ای برای حل اختلافات قراردادی صالح باشند، نوعی صلاحیت همزمان یا تعارض صلاحیت انتخابی بین مراجع پیش‌بینی شده در معاهده نیز به وجود آید. در اینجا است که قاعدتاً سرمایه‌گذار خارجی برای دعاوی سرمایه‌گذاری خویش، می‌بایست بین نظام‌های داورى تجاری و داورى سرمایه‌گذاری بین‌المللی انتخاب کند؛ انتخابی که اثرات و عواقب متعددی از مرحله طرح دعوا تا خاتمه آن و اجرای رأی به بار می‌آورد. مقایسه مکانیزم‌ها و مراجع داورى تجاری بین‌المللی و داورى سرمایه‌گذاری بین‌المللی در حل اختلافات سرمایه‌گذاری خارجی که در فصل دوم بخش سوم انجام شده با هدف ارائه ملاک‌ها و معیارهایی برای درست انجام دادن این انتخاب است.

از آنجایی که داورى سرمایه‌گذاری بین‌المللی نسبت به داورى تجاری بین‌المللی قدمت کمتری دارد و هنوز بین صاحب‌نظران در ماهیت و جایگاه فعلی و آینده داورى سرمایه‌گذاری بین‌المللی اختلاف نظر وجود دارد، فصل اول بخش سوم را به شناسایی مولفه‌های لازم در تعریف داورى سرمایه‌گذاری بین‌المللی و کاربردهای گوناگون این اصطلاح و جایگاه این نوع داورى در نظام‌های حل اختلاف بین‌المللی موجود و رابطه آن با داورى تجاری بین‌المللی اختصاص داده ایم. نظر به اینکه اصطلاح داورى سرمایه‌گذاری بین‌المللی در منابع حقوقی به معانی گوناگون استفاده شده است، عدم توجه به این کاربردهای متفاوت ممکن است باعث بروز ابهاماتی گردد.

همانطور که پیشتر اشاره شد، فصل دوم از بخش سوم در خصوص مقایسه داورى تجاری بین‌المللی و داورى سرمایه‌گذاری بین‌المللی و با هدف ارائه مقایسه‌ای هدفمند

۲۴ □ حقوق حل اختلافات سرمایه‌گذاری خارجی

برای انتخاب مناسب از میان این دو روش حل اختلاف در آن دسته از اختلافات سرمایه‌گذاری خارجی که امکان چنین انتخابی وجود دارد تنظیم شده است. شیوه ارائه مطالب در این فصل به گونه‌ای است که هرچه پیش می‌رویم سنخ مباحث از موضوعاتی که جنبه تئوریک - ولی در عین حال بنیادی - دارند به مباحث کاربردی‌تر می‌رسد به گونه‌ای که آخرین مبحث این فصل به تفاوت‌های اجرای رأی در سازو کار داوری تجاری و سرمایه‌گذاری اختصاص داده شده که شاید بتوان آن را کاربردی‌ترین قسمت این فصل دانست.

نوع تحقیق حاضر بنیادی و نظری بوده و روش تحقیق نیز علاوه بر روش کتابخانه‌ای، روش میدانی از طریق مورد کاوی در آراء داوری و بعضاً آراء قضایی است.